

Jihočeská univerzita v ČB

Pedagogická fakulta

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta Managementu v JH

Bakalářská práce

Leden 2010

Tereza Šebestová

Jihočeská univerzita v ČB

Pedagogická fakulta

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta Managementu v JH

**PSYCHOLOGICKÉ A PRÁVNÍ ASPEKTY
KRIMINALITY DĚTÍ A MLADISTVÝCH**

Psychological and law aspects of juvenile delinquency.

Autor: Tereza Šebestová

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.

Studijní program: Sociální pedagogika, specializace bezpečnostně právní

Datum odevzdání: Leden 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma

„Psychologické a právní aspekty kriminality dětí a mladistvých“

jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených
v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se
zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve
veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých
Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Domažlicích dne 31.1.2010

podpis

Anotace

Tato bakalářská práce je zaměřena na psychologické faktory, které ovlivňují jedince k páčání trestné činnosti. Charakterizují rysy a typy dětské delikvence.

Z právních aspektů jsem vymezila dřívější trestně politické přístupy, věkovou hranici trestní odpovědnosti. Uvedla jsem opatření ukládaná mládeži a potírání kriminality mládeže. Na závěr se zmiňuji o prevenci.

Součástí je tabulka porovnání spáchaných trestných činů mladistvými a dětmi do patnácti let za určité období.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Doc. JUDr. Janu Hejdovi, Ph.D. jakožto vedoucímu mé bakalářské práce.

Dále Janě Hendrichové z Pedagogicko-psychologické poradny v Domažlicích za ochotu a vstřícný přístup, které mi při konzultacích poskytla. Komisaři na Službě kriminální policie a vyšetřování v Domažlicích Štefanovi Čáňimu, který mi zodpověděl klíčové otázky a poskytl literaturu.

V neposlední řadě bych ráda připojila dík svému nejbližšímu okolí, zejména rodině, která mě celou dobu mého studia morálně podporovala.

Obsah

Úvod	11
 1 Vymezení základních pojmů.....	3
1.1 Dítě.....	3
1.2 Mladistvý.....	3
1.3 Mládež.....	3
1.4 Mladý dospělý	4
1.5 Delikvence	4
 2 Vybraná stádia vývoje dítěte	5
2.1 Stadium školního dětství.....	5
2.2 Stadium puberty.....	7
2.3 Stadium adolescence	8
 3 Faktory ovlivňující vznik dětské delikvence	10
3.1 Biologické a genetické aspekty	10
3.2 Psychologické aspekty	11
3.2.1 Poruchy osobnosti delikventa	12
3.2.2 Hyperaktivita	12
3.3 Sociální aspekty	13
3.3.1 Rodina.....	14
3.3.2 Škola	15
3.3.3 Parta	16
3.3.4 Média	18
 4 Charakteristické rysy a formy trestné činnosti mladistvých.....	19
4.1 Osobnost delikventa z kriminologického pohledu	20
4.2 Rysy trestné činnosti mladistvých:	21
4.3 Typické formy trestné činnosti mladistvých:	22

5 Právní aspekty	24
5.1 Dřívější trestně politické přístupy	24
5.2 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)	25
5.2.1 Opatření ukládaná mladistvým	26
5.2.2 Opatření ukládaná dětem do patnácti let	30
5.3 Věková hranice trestní odpovědnosti	31
5.4 Potírání kriminality mládeže	33
5.4.1 Policie	33
5.4.2 Státní zastupitelství	33
5.4.3 Soudy pro mládež	34
5.4.5 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	34
5.4.6 Probační a mediační služba	35
6 Prevence	36
6.1 Primární prevence	36
6.2 Sekundární prevence	36
6.3 Terciární prevence	36
6.4 Cíl prevence	36
Závěr	37
Seznam použité literatury	39
Seznam zkratk	42
Seznam tabulek	43
Seznam příloh	44

Úvod

„Existuje-li něco, co chcete změnit u svého dítěte, zamyslete se nejprve, zda to není něco, co byste měli změnit u sebe.“ (Stefan Garzyński)

Málokterý rodič je schopen si při pohledu na své dítě vůbec uvědomit, že by bylo schopno někomu ublížit. K dětskému věku patří lehčí formy trestné činnosti a jsou u dětí zpravidla přehlíženy. Pokud se ale stane něco závažnějšího, tak se hned objevují návrhy na snížení hranice trestní odpovědnosti. Děti by měly vědět, že pokud se zachovají protiprávně, budou je čekat nepříjemnosti. Vždyť dnes děti kradou, jen aby zahnal nudu a protože neumí smysluplně trávit volný čas. Mezi mnoha mladými lidmi, ale bohužel i mezi malými dětmi, zaznamenáváme nárůst agresivity, intolerance a egoismu k druhým, a i k sobě samému. Když tak nad tím přemýšlím, stále více víme o agresii a nezajímáme se o zastavení agresivního jednání. To jsme opravdu tak fascinováni navenek více zlem?

Co tedy mladé delikventy ovlivňuje k takovému chování? Může za to nějaký genetický faktor, výchova rodičů nebo třeba „jen“ hyperaktivita, za kterou nemůžou?

Kriminalita dětí a mladistvých je stále probírané téma a dle mého názoru je z hlediska projevů delikvence nejzávažnějším společenským problémem. To byl důvod zvolení mého tématu. Cílem bylo poukázat na faktory, které vedou delikventa k páchání kriminálních skutků, čím se delikventi vyznačují a jaký je jejich postih.

Bakalářská práce se zabývá problematikou protiprávních činů mládeže. Řeší psychologické a právní otázky dětské delikvence. První kapitola objasňuje základní pojmy, které můžeme najít v literatuře, věnující se problematice dětské delikvence, jedná se zejména o pojmy dítě, mladistvý, mládež a delikvence. Následující kapitola se zabývá významnými charakteristikami vybraných vývojových období z hlediska nebezpečí rizikového vývinu, jedná se o školní dětství, stádium puberty a období adolescence. Navazují na to příčinné faktory vzniku delikventního jednání - biologické, psychologické a sociální, přičemž vlivům sociálního prostředí je věnována největší pozornost. Ve čtvrté

kapitole definuji osobnost delikventa z kriminologického pohledu, charakteristické rysy a typy dětské delikvence a odlišnosti od dospělých.

Z právních aspektů se věnuji zákonu o soudnictví ve věcech mládeže. Rozdělují opatření, která jsou ukládána dětem do patnácti let, a mladistvým, kde má každé opatření svůj specifický účel, patří sem výchovná, ochranná a trestní opatření. Nesmím opomenout i věkovou hranici trestní odpovědnosti, kde jsem porovnala názory zastánců i odpůrců snížení věkové hranice na čtrnáct let. Pozornost věnuji i potírání kriminality mládeže a zmínka je i o dřívějších trestně politických přístupech. Problematiku uzavírá stručný přehled prevence.

Závěr obsahuje shrnutí poznatků, které jsem během práce získala a pohled na řešení některých otázek, které se dotýkají problematiky dětské delikvence.

Pokud budeme s mladistvými pachateli zacházet vhodným způsobem, např. snažit se vytvořit jejich hodnotovou stupnici, rozvíjet pozitivní postoj k sobě samému a k ostatním lidem, můžeme vývoj kriminality pozitivně ovlivnit.

1 Vymezení základních pojmů

Pro vymezení období dětství a dospívání ve vztahu k delikvenci používá kriminologická literatura pojmy *dítě*, *mladistvý*, *mládež*, *mladý dospělý*. Některé pojmy jsou přímo definovány zákonem.

1.1 Dítě

Definice dítěte je vymezena v článku 1 Úmluvy o právech dítěte. „*Dítětem se rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*¹ Zákon o soudnictví ve věcech mládeže říká, že *...dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku*“.²

1.2 Mladistvý

V právním řádu České republiky definuje mladistvého zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže takto „*osoba, která v době spáchání provinění dovršila patnáctý rok a nepřekročila osmnáctý rok svého věku*“.³ Pojem mladistvý označuje věkovou kategorii osob, „*které spáchaly trestný čin, jsou již trestně odpovědné, ale jejich postavení v rámci trestního práva je modifikováno, a to zpravidla jak u základů trestní odpovědnosti, jejích následků, tak i v trestním řízení, buď v rámci obecných trestních předpisů, nebo přímo ve speciálních zákonech*“.⁴

1.3 Mládež

Zákon č. 218/2003 Sb. vymezuje mládeží „*děti mladší patnácti let a mladiství*“.⁵ V trestním zákoně č. 40/2009 Sb. se můžeme setkat s pojmem osoba blízká věku mladistvého.

---

¹ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

² Zákon č. 218/2003 Sb. § 2 odst. c), o soudnictví ve věcech mládeže

³ Zákon č. 218/2003 Sb. § 2 odst. d), o soudnictví ve věcech mládeže

⁴ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 267

⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. § 2 odst. b), o soudnictví ve věcech mládeže

1.4 Mladý dospělý

Osoby, které dosáhly 18-ti let, ale nejsou starší 24 let.⁶

1.5 Delikvence

„antisociální chování, které může, nebo nemusí, být spojeno s právními důsledky, přičemž delikvencí se zpravidla rozumí mírnější porušení právních nebo morálních norem, zejména dětmi nebo dospívajícími, zatímco termínu kriminalita se používá již pro závažné přestupky, trestné činy, u dospělých osob (zpravidla nad 24 roků věku)⁷

---

⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte

⁷ Koudelková, A., Psychologické otázky delikvence. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 35

2 Vybraná stádia vývoje dítěte

Vybraná stádia jsem zvolila záměrně. V následujících třech vývojových obdobích již děti páchají trestnou činností. Jedná se o stadium školního dětství, stadium puberty a stadium adolescence. Každý jedinec je individuální, a proto nemůžeme určit přesná časová rozhraní jednotlivých období. Duševní vývoj je velmi rozdílný. Každé období přechází postupně do dalšího.

Období předškolního dětství bývá nazýváno obdobím mateřské školky a trvá od čtvrtého do šestého nebo sedmého roku dítěte. Nejpřirozenější činností je stále hra, která ovlivňuje rozvoj řeči a proces socializace. Děti se při hře učí pravidlům, pomáhat si, dělit se, vzájemně se respektovat a samostatně řešit spory. V tomto období musíme dbát i na citovou oblast, která se prohlubuje a diferencuje. Z tohoto stádia se přechází do období školního dětství.⁸

2.1 Stadium školního dětství

Stadium začíná vstupem do školy a to mezi šestým a sedmým rokem dítěte, a končí mezi desátým a jedenáctým rokem, kdy se začínají projevovat první znaky pohlavního dospívání.⁹ Vstup do školy mění způsob života, přibývají nové povinnosti. Učení nahrazuje hru. Některé děti se špatně adaptují na školní podmínky. Nyní hraje významnou roli učitel, kterého musí respektovat, je stanoven určitý řád a po žácích se vyžaduje vytrvalost a spoluúčast na životě třídního kolektivu. Velice záleží na rodičích, jak předškolákovi představí školu, pokud ji budou spojovat s nepříjemnými povinnostmi, omezováním a dokonce i s tresty, půjde tak dítě do školy s negativním postojem a může poté dojít až k záškoláctví.

Úspěšnou adaptaci můžou zhatit překážky, které můžeme rozdělit na **znemožňující překážky**¹⁰, kam řadíme rané tělesné poškození cerebrální, endokrinní, smyslové apod.,

---

⁸ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 15 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

⁹ Tamtéž s. 16

¹⁰ Tamtéž s. 16

výrazné nedostatky v tělesném vývoji, výrazně nadprůměrný intelekt, až oligofrenie.

Ztěžující překážky¹¹ se vyznačují tím, že dítě zvládá školu slabě nebo nedostatečně.

Řadíme sem¹²:

- emocionální nezralost – přílišná závislost na dospělé osobě, dítě se nechová přiměřenému věku;
- intelektové těžkosti – jedinec nemá vyvinuté rozumové schopnosti na úrovni běžné jeho věku, vyznačuje se nápadnou pomalostí, není schopen chápat smysl učení;
- asociální tendence – vyznačují se bezohledným a drzým chováním, ničí školní majetek, vyjadřují se vulgárně a mají předčasný zájem o druhé pohlaví; nemusí to být hned známky pozdějšího delikventního jednání, ale neměly by se opomíjet a měly by být tyto děti vyšetřeny psychologem.

Ve škole si osvojují nové vztahy, mezi učitelem a žákem, a vztahy mezi vrstevníky navzájem. Jedinec začíná udržovat vztahy i mimo školu, rozvíjí se u něj kolektivní cítění a začínají se sdružovat podle pohlaví.¹³ Ukazatelem sociálního prostředí rodiny je školní prospěch. Byl proveden výzkum¹⁴ v zahraničí, který prokázal, že činitelé rodinného prostředí zvyšují i snižují školní výkonnost žáka. Slabší žáci pocházejí z rodin ekonomicky níže postavených, z neuspořádaných rodin, bez dostatečného dozoru, mají více sourozenců a nedostatečné životní podmínky.

Po tomto stádiu následuje puberta. „*S nástupem puberty končí nekritické a naivně realistické období školního dětství a začíná období kvalitativní přestavby osobnosti dospívajícího.*“¹⁵

---

¹¹ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 16 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

¹² Tamtéž s. 16 - 17

¹³ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 18 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

¹⁴ Tamtéž s. 18

¹⁵ Tamtéž s. 18 - 19

2.2 Stadium puberty

Je vymezeno dolní hranicí desátým až jedenáctým rokem a horní hranice je čtrnáct až patnáctý rok. Toto období je charakterizováno jako životní úsek, který začíná prvními projevy pohlavní zralosti a končí dovršením tělesného dozrání.¹⁶ Nelze stanovit přesnou hranici období puberty, jelikož mezi chlapci a dívkami jsou velké rozdíly. Dívky získávají oproti chlapcům až dva roky.¹⁷ Můžeme sem zařadit i tzv. prepubertu, která je takovou přípravnou fází puberty. Vyznačuje se změnou výrazu tváře a tělesných proporcí, rychlým růstem, který zapříčiňuje nemotornost a co se týče zvýšené aktivity v duševní oblasti, tak se projevuje přecitlivělostí, nevyrovnaností a přeceňování vlastních sil.¹⁸

Pubescent má tendenci se odpoutávat od rodičů a citlivě reaguje na zásahy do výběru přátel. Narůstá mu sebevědomí, které se odráží ve zvýšené kritičnosti vůči dospělým. Je to podrážděnější období, kde se pubescent snadno rozčílí, zesmutní nebo se urazí, často se stává bezradným, a když mu chce dospělý poradit, jeho reakce jsou velmi citlivé. V tomto věku se tvoří party a v nich právě hledá „osamocený“ jedinec, kterému nikdo z rodiny nerozumí „útěchu“. Svá tajemství svěřuje spíše vrstevníkům a navazuje s nimi důvěrné vztahy. Díky jeho nedostatečnému vyzrání rozumu v oblasti citů se může častěji dostat do kolektivu, který pro jeho rozvoj nemusí být vhodný. Začínají mít zájem o kouření, konzumaci alkoholických nápojů, hraní na automatech, zakoušení drog. Většinou jde o přechodný stav, ale je mnoho dospívajících, kteří si na nich vypěstují závislost. Tyto návyky mohou vyústit až v kriminální jednání. Hledají vlastní identitu a „bojují“ s nedostatkem životních zkušeností. Na formování mládeže má neblahý vliv morální úpadek konzumní společnosti, úpadek tradičních mravních hodnot, rozpady rodiny, nedostatek času, vliv masmédií a někdy dokonce i nezáměr vlastních rodičů o výchovu dětí.¹⁹

---

¹⁶ Langmeier, J. Vývojová psychologie pro dětské lékaře. 2. doplněné vydání. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1983, s. 129

¹⁷ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 19 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

¹⁸ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 13 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

¹⁹ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 21 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

2.3 Stadium adolescence

Jde o období, které začíná patnáctým až šestnáctým rokem a končí mezi osmnáctým až jedenadvacátým rokem. Adolescent se stává mladistvým, již není dítě. Začíná se zapojovat do společenského a kulturního života. Adolescent ukončuje základní vzdělání a volí si budoucí povolání. Dosažení osmnáctého roku se stává plně trestně odpovědným.²⁰

Nalézají svoji identitu, vybírá si vzor. Bojuje o vlastní samostatnost a odpovědnost. Pokud existují pochybnosti o vlastní identitě, pak velmi často dochází ke kriminálním nebo psychotickým epizodám.²¹ Uchylují se do samoty, útěchu hledají v drogách, vyhledávají nebezpečné sekty, party. Úmyslné výtržnictví a kriminalita pochází ze špatné výchovy, ať už se jedná o rozpory v rodině nebo nedostatečnou výchovu ze strany učitelů. Rodiče mají málo času v důsledku zaměstnání a nevísi, s kým se jejich dítě přátelí. Sdělovací prostředky, nevhodná literatura nebo televizní programy a filmy hrají též velkou roli. Adolescent chce získat určité finanční prostředky a touží vyniknout.²²

S dospíváním je často spojován termín *generační konflikt*, který vychází z rozporu konzervativních názorů dospělých a moderních názorů mladistvých. Rozpory jsou způsobeny převratnými společenskými i technickými změnami, jelikož každá generace vyrůstala za jiných podmínek.²³

Z uvedeného vyplývají čtyři hlavní rozpory, které mají kriminologickou závažnost.²⁴ *Rozpor mezi rolí a statusem.* Od dospívajícího se očekává poslušnost, ale též odpovědné postavení v roli „dospělého“. *Rozpor mezi hodnotami rodiny a vnější společností.* Pro budoucí vývoj jedince hrozí velké riziko v případě, jestliže rodiče svoje názory, hodnoty a normy prosazují mocí. *Rozpor mezi fyzickou a sociální zralostí.* Adolescent

---

²⁰ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 22 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

²¹ Tamtéž s. 23

²² Tamtéž s. 23

²³ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 15 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

²⁴ Čechová, S. Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky). Brno 2006, s. 24 Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Katedra právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

pociťuje zralost pro pracovní aktivitu, chce být ekonomicky nezávislý, ale na druhou stranu je nutnost ještě navštěvovat školu. *Rozpor mezi hodnotami mladé a starší generace.* Starší mají potřebu zachovávat tradice, což mladí odmítají jako určitou překážku v pokroku.²⁵

„Vzájemné poskytování názorů, pocitů, vzorců chování, symetrická komunikace, možnost adekvátně dávat i přijímat a řada dalších aspektů vrstevnických vztahů je důležitá proto, aby si dospívající „testoval“ sám sebe, zvyšoval si osobní hodnotu, respektoval hodnotu druhých a také poznával hodnotu partnerských vztahů (v nejširším slova smyslu.)“²⁶

---

²⁵ Tamtéž s. 24

²⁶ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 15
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

3 Faktory ovlivňující vznik dětské delikvence

Důvod proč jsem pro tyto faktory vyčlenila zvláštní kapitolu, spočívá v systematice, jelikož obě kapitoly (druhá i třetí) obsahují faktory z jiné pozice.

Pokud chování dítěte nerespektuje sociální normy, nejde o poruchu chování v případě, že dítě není schopno pochopit podstatu hodnot a norem. Rozumová vyspělost dítěte je určující pro porozumění normám a chování se podle norem – tzv. AUTOREGULACE CHOVÁNÍ tj. odložení aktuálního uspokojení potřeby, protože si uvědomí, že je to nevhodné či přímo nežádoucí. Dítě se v průběhu života učí diferencovat žádoucí a nežádoucí chování ve vztahu k určité situaci = staví si hranice podle rodičů (poznání norem)²⁷

Mladiství mají někdy pocit, že se můžou chovat, jak chtějí, že mají svobodu. Takové přesvědčení jim ztěžuje kontakt s druhými lidmi. V určitém prostředí se očekává určitý způsob chování. Pokud toto očekávání nerespektují, pak dávají svému okolí najevo, že ho nepovažují za důležité. To znamená, že se neumějí danému očekávání a dané situaci přizpůsobit.

3.1 Biologické a genetické aspekty

Dle mého názoru tolik neovlivňují delikventní chování, spíše zvyšují pravděpodobnost, že chování bude ovlivněno dalšími faktory, které delikvenci přímo ovlivňují.

Malé děťátko si bere do života něco, co ho činí jedinečným a osobitým. To se rodí již od prvních počátků v mateřské děloze až potom dál na celý život. To, co ho činí jedinečným a osobitým je dáno dvěma složkami: tu jednu tvoří všechno to, co mu předají jeho rodiče svým **dědičným vkladem**, a tu druhou všechno to, co zažilo za **devět měsíců** svého vývoje **v těle matky**.²⁸

To jak se matka chová, jak moc všechno prožívá, jak je odpovědná, na tom všem záleží. Dítě může být po celých devět měsíců jako v bavlne, anebo ho matka může vystavit

---

²⁷ Seminář prevence sociálně patologických jevů na téma Trestná činnost dětí a páchaná na dětech, lektor PhDr. Lenka Průšová [cit. 18.10.2008]

²⁸ Matějček, Z. Výbor z díla. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 250

alkoholu, kouři, přejídání a bude se chovat tak, že vývoj plodu bude neustále ohrožovat. Samozřejmě, že se během těhotenství může leccos přihodit, nějaký tíživý zážitek, úzkost, bolestné překvapení, ale pokud je zodpovědná, bude se snažit, aby celé těhotenství bylo dobrou radostí, pohody a hlavně jistoty. „*Jeden rakouský profesor dělal takovýto pokus. Těhotná žena klidně leží na vyšetřovacím stole a lékař sleduje chování plodu ultrazvukem. Profesor se obrátí k sestře a jakoby mimochodem podotkne: „Sestro, ten plod se vůbec nehýbá.“ Vlastně konstatuje skutečný stav – plod se právě nehýbá, proč také by se měl pořád hýbat. Jenomže matka neví, co to znamená, a tak zneklidní, ulekne se, prožívá určitý (byť třeba mírný) stres. Plod na to za okamžik reaguje výraznými pohyby, začne tzv. kopat. Jako by dával matce znamení, že je s ním všechno v pořádku a že se má k životu. A profesor jen měří čas, který potřeboval nervový a endokrinní systém matky, aby svou stresovou reakci předal plodu.*“²⁹ Z toho je tedy zřejmé, že není lhostejné, kolik a jakých stresů matka během svého těhotenství prožívá. Tento příklad jsem uvedla, jelikož jsem vůbec ani sama netušila, že jako budoucí matka můžu svému dítěti až tolik svým stresem ublížit. Dítě, které je očekáváno s láskou, má zajištěn jeden z prvních předpokladů pro budoucí zdárný vývoj.

3.2 Psychologické aspekty

Z psychologického hlediska můžeme rozdělit tři základní úrovně delikventního chování: psychopatická osobnost, neurotická porucha a sociální úroveň. Psychopatická osobnost se může vyznačovat nedostatkem osobní loajality, povrchními mezilidskými vztahy, žádnými výčitkami svědomí, myšlení nepředchází jednání, citové vztahy jsou málo rozvinuté, jejich touhy musejí být uspokojeny okamžitě.³⁰ Pokud zmíněné osobnostní vlastnosti nejsou výrazné a můžeme prokázat trvání neurotické úzkosti, pak je delikvence nejspíše podmíněna neurotickými mechanismy.³¹ Delikventní jednání neurotického typu nebo také emočně narušeného jedince je spíše zaměřeno proti rodině než proti společnosti. Příčinami neuróz jsou dlouhodobé, neřešené, chronicky působící psychické zátěže (konflikty) v zaměstnání nebo v rodinném životě.³² V páchání trestné činnosti však nesehrávají významnější roli. Snížení rozumových vlastností též z velké části

²⁹ Matějček, Z. Výbor z díla. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 251

³⁰ Koudelková, A. Psychologické otázky delikvence. 1. vydání. Praha: Victoria Publishing, 1995, s. 100.

³¹ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 25-26
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

³² Čírtková, L. Policejní psychologie. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 78

ovlivňuje delikventní chování, které může způsobit problémy ve vztahu k učitelům, rodičům i vrstevníkům. Tyto děti nedokážou objektivně posoudit nebezpečnost svého jednání a často jsou nabádány k porušování společenských norem „silnějšími“ vrstevníky. Delikventi upřednostňují okamžité uspokojení, i za cenu toho, že jeho oddálení může přinést větší zisk.³³

3.2.1 Poruchy osobnosti delikventa

„Porucha temperamentu nebo charakterové či motivační složky osobnosti.“³⁴

Jde o problémy v chování, dítě je zmateno v oblasti citů a mnohá rozhodnutí jsou pro něj velkým oříškem. Dostává se do konfliktů s ostatními lidmi. Agresivní forma psychosociálních poruch se objevuje spíše v pozdějším věku, v pubertě a adolescenci, ale často mívá začátky již v předškolním věku. Takovéto chování můžeme zjistit již při vstupu do školy, dítě snadněji zapadne do party se sociálně nežádoucím programem. Dítě příliš volně vychovávané nemá většinou vypěstovány morální zábrany a snadněji se dopustí různých asociálních činů.³⁵ Afektivní výbuchy hněvu, zlosti, křiku a pláče jsou spojeny s neklidem, nekázní, hyperaktivitou a poruchami pozornosti.³⁶ U dětí v předškolním věku vidíme týrání druhých, verbální i fyzické napadání jiných dětí.

Příčiny vzniku nejsou přesně známy, ale můžeme se domnívat, že jde o souhru vrozených dispozic a dotvářejících vlivů prostředí.³⁷ Podle mě mají na psychopatické osobnosti velký podíl rané osobnostní vztahy v rodině, mateřská deprivace, dlouhodobé oddělení dítěte od rodičů a nepřiměřené výchovné postupy.

3.2.2 Hyperaktivita

William James již v roce 1890 ve svých *Principles of Psychology* referoval o symptomech poruch pozornosti a chování. Britský pediatr Georg Still, popsal dvacet dětí ze své praxe, které byly „temperamentní, potměšilé, vzpurné, s nedostatečnými

---

³³ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 26
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

³⁴ Čírtková, L. Policejní psychologie. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 83

³⁵ Vojtík, V., Machová, J., Břicháček, V. Poruchy vývoje dětí a mládí. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 101

³⁶ Vojtík, V., Machová, J., Břicháček, V. Poruchy vývoje dětí a mládí. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 69

³⁷ Čírtková, L. Policejní psychologie. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 83

volními zábranami“. Předpokládal, že příčinou chování je poranění mozku. Tato teorie se prokázala během první světové války, kdy některé děti, které trpěly virovou epidemickou encefalitidou, se projevovaly sníženou pozorností, pamětí a nutkavým chováním. Následky poranění hlavy u vojáků za druhé světové války bylo dalším potvrzením. Tehdy se začalo mluvit o lehké mozkové dysfunkci (Minimal Brain Dysfunction).³⁸

Do českého prostředí uvedl tento pojem v daném smyslu i Dr. Matějček: *...pojem vývojových poruch učení se stává v tomto pojetí synonymem dřívějších LMD, což ukazuje, že určitý shrnující pojem je užitečný a že není třeba překotně se vzdávat toho, co je vžité (mám na mysli LMD).*³⁹

Hyperaktivní dítě bývá v sociálně složité situaci. Tím, jak je neklidné si těžko vytváří vztahy, zasahuje do již vytvořených vztahů. Tyto děti mají problém v rodině i ve škole. V rodině nevycházejí se sourozenci, jsou neposlušné. Ve škole častěji trpí poruchami psaní, čtení a řeči a mají potíže se zadanými úkoly.⁴⁰

3.3 Sociální aspekty

Dítě se zařazuje do socializace pomocí rodiny, školy, vrstevnických skupin a médií. Vše se navzájem ovlivňuje a doplňuje v průběhu vývoje. Rodina má velký vliv v období od narození do období školního dětství, poté působí převážně škola. Když dítě dospívá, ustupuje pomalu vliv rodiny a školy, a hlavní roli hraje způsob trávení volného času, na který mají velký vliv vrstevnické skupiny.

Dítě se ocitá v určitém sociálním prostředí, které zásadně ovlivní jeho budoucí vývoj až do jeho dospělosti. Jen láska rodičů nezajistí dobrý vývoj. Milující rodiče se mohou dopouštět mnoha chyb. Dobré citové zázemí by mělo být samozřejmostí, ale není dostačující. Rodiče by měli mít znalosti i o výchově a v každodenní péči je užívat.

---

³⁸ Pokorná, V. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. 3. rozšířené vydání. Praha:Portál, 2001, s. 129

³⁹ Matějček, Z. Dyslexie – specifické poruchy čtení. 2. vydání. Praha: H&H, 1993, s. 66

⁴⁰ Vojtík, V., Machová, J., Břicháček, V. Poruchy vývoje dětí a mládež. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 86

3.3.1 Rodina

„V rodinném prostředí se učíme vyrovnávat se s celou škálou lidských emocí.“

Rodinné prostředí nejvíce ovlivňuje psychický a sociální vývoj dítěte. Nejlepším výchovným prostředkem je příklad rodičů. Pokud se bude rodič chovat asociálně, bude nadměrně pít, kouřit, jednat v určitých situacích agresivně, zvyšuje tím pravděpodobnost, že jeho dítě se bude také tak chovat.

Ze statistiky vyplývá, že většina kriminálních dětí pochází z úplných rodin. Ani mě to moc nepřekvapuje, rodiče jsou velice zaneprázdněni a nemají na dítě čas. Kupují dětem drahé dárky, plní různá i nerozumná přání, jen aby jim vykompenzovali čas, který s nimi netráví. Utvářejí v nich dojem, že se dá vše snadno získat, vše je dovoleno a nemusí o nic usilovat. Rodiče všechno tolerují, od malých lží až po „malé“ krádeže. Tyto děti pak získávají pocit jistoty a autority nad ostatními dětmi právě kvůli rodičům, kteří jim do ničeho nemluví. Matoušek uvádí, že ... *„rodiny mladistvých delikventů jsou rodiny sociálně slabé, případně i rozpadlé.“*⁴¹ Možná to bylo tak dříve, v letech 90., ale v dnešní době je to již jinak.

Další rizikový faktor je neúplnost rodiny. V dnešní době je mnoho rozvodů, trochu už mi to přijde jako „trend“. Většina dětí žije jen s jedním rodičem, většinou chybí mužský vzor, ale není výjimkou, že je to naopak. Na matku jsou kladeny velké nároky, musí se starat o obživu rodiny, udržovat domácnost a už jí nezbývá čas a ani už moc sil na zájmy dětí. Po rozvodu spolu rodiče začnou bojovat o přízeň dítěte, většina takovýchto dětí je velice rozmazlených. Nejenže jsem se s tím setkala během mé praxe v Pedagogicko-psychologické poradně, ale i v soukromém životě. Dítě to vycítí a začne toho brzy využívat. Přínosem může být příchod nevlastního rodiče. Ten se ale musí vžít do situace dítěte a postupně s ním navazovat bližší kontakt, je to velice náročné a vyžaduje to spoustu času a občas to chce zatnout zuby.

Poruchy chování agresivního rázu třídí Vojtík na „nesocializované“, při kterých jsou narušeny interpersonální vztahy. Je spojena s rodinnou hostilitou a hlavně odmítání ze strany matky. A na „socializované“, při kterých jsou zachovány přiměřené vztahy

---

⁴¹ Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993, s.101

k druhým. Jsou zde sociální potíže rodiny a její oslabení, nedostatek dohledu a zanedbávání dětí, které nepramení z rodičovské hostility.⁴²

Období adolescence je pro mladého člověka fází, kdy chce „vyklouznout“ z pout rodiny. Někteří rodiče si neuvědomují, že jejich dítě dospívá, stále v něm vidí malé dítě, které by mělo poslouchat. Ono ale začíná mít své názory, chce být respektováno a chápáno jako partner. Zároveň chce sdílet své zážitky, dlouho o nich diskutovat. Tím začínají mezi rodiči a jejich dětmi konflikty. Reakce adolescenta je obranná a negativní. Rodiče musejí mít více trpělivosti, pochopení a uvědomit si, že jejich dítě dospívá a že potřebuje více přítele než autoritativního rodiče.

Pro dítě je nesmírně důležité přijetí rodinou a jistota, že je jejím stejně hodnotným a právoplatným členem jako všichni ostatní. Potřebuje vědět, že ho obklopují lidé, kteří mu budou vždy na blízku.

3.3.2 Škola

Začátek školní docházky je pro dítě náročný. Musí se naučit novým pravidlům, brzy vstávat, pravidelně se připravovat na vyučování a hrát si až po splnění školních povinností. Dítě, které je doma zvyklé na velkou pozornost rodičů, má ve škole trochu problém, vyžaduje se od něj, aby nevyčnívalo a chovalo se jako ostatní. Z počátku je pro něj nejdůležitější učitel, hodnotí sám sebe z toho, jak jej učitel známkuje za chování a výkony. Později jsou pro něj důležitější vrstevníci, záleží mu na tom, jak ho vidí a co si o něm myslí.

„Základní pilíře specifického životního stylu dítěte tvoří řád, pravidelnost a opakování.“⁴³

Správně sestavený režim dne zabrání stresovým situacím. Mimo školních povinností by se nemělo zapomínat ani na pohybovou výchovu, kulturní zážitky, zájmy a na seberealizaci. Návyky chování, které si dítě osvojí již při nástupu školní docházky, mají dlouhodobé následky i v dalších letech. Dobré návyky práci usnadní a ušetří dítěti mnoho

⁴² Vojtík, V., Machová, J., Břicháček, V. Poruchy vývoje dětí a mládí. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, s. 70

⁴³ Pokorná, V. Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování. 3. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2001, s. 102

času, špatné návyky se těžko odstraňují, způsobují časové ztráty a ovlivňují nepříznivě celkové chování a morální cítění dítěte.⁴⁴

Ve škole se děti často dělí na menší skupiny, ve kterých bývají velmi silné sociální vazby. Ve skupinách starších školáků jsou určena pevná pravidla. Ve škole tráví mladý člověk značnou část svého času. V ní by měl být socializován a formován. Škola by měla napomoci začlenit dítě do sociálního prostředí. V posledních letech je ale edukační a socializační proces ve školách narušován, zejména zvyšující se agresivitou a neúctou studentů vůči učitelům.⁴⁵

Důležitá je spolupráce školy a rodiny, což v dnešní době moc nefunguje. Rodiče chodí do školy jen na třídní schůzky, nebo pokud je osobně pozve škola. Zajímají je pouze známky, nezapojují se do rodičovských iniciativ. V jiných zemích zřizují poradenská centra pro rodiče, neformální společenská setkání, konference rodičů a učitelů nebo telefonický kontakt s rodiči.⁴⁶ U nás tohle nefunguje, rodiče nechťejí s učiteli spolupracovat.

Období školního vzdělávání má významnou roli v oblasti formování osobnosti a říká se, co se v tomto období nepodaří, se jen velmi obtížně napravuje v období dospělosti. Já s tím nesouhlasím, to jací jsme teď, nemusí být něčím jednou pro vždy daným.

3.3.3 Parta

Je to malá skupina, neformální, jejíž členové do ní promítají svoje přání, potřeby, postoje a naděje. Mezi 12. a 17. rokem se jedinec pomalu straní rodině a objevuje se u něj potřeba realizovat svoje zájmy.⁴⁷ Každé dítě chce někam patřit, má potřebu zařazení, vnímat samo sebe jako součást celku. Chce cítit, že pro ostatní něco znamená. Děti agresivní povahy se do kolektivů začleňují jen velmi obtížně, a proto si vytvářejí svoji skupinu s podobnými dětmi, která může být zárodkem pozdější závadné party. Členové party mají pocit, že jsou v očích druhých potřební, respektovaní a oblíbení. Čírtková

---

⁴⁴ Lisá, L., Kňourková, M. Vývoj dítěte a jeho úskalí. 1. vydání. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1986, s. 201

⁴⁵ Večerka, K. a kol. Institut pro kriminologii a sociální prevenci – Mládež v kriminologické perspektivě [online]

⁴⁶ Matoušek, O., Kroftová, A. Mládež a delikvence. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 73-74

⁴⁷ Čírtková, L. Policejní psychologie. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 150

uvádí „Kriminalitu jako důsledek přizpůsobení se skupině“, která vychází ze sociálního tlaku party. Jedinec má strach z nepříjemných důsledků v případě, že by odmítl vyhovět. Jde většinou o tzv. „zkoušku odvahy“ anebo přijímacího rituálu při získávání plnohodnotného členství ve skupině.⁴⁸ Dětem, které pocházejí z disociálních rodin, tvoří parta náhražku, která jim pomáhá uniknout do světa relativního přátelství, kde zapomenou na samotu, nudu a frustraci. Partu vede uznávaný jedinec, který má kriminální zkušenosti.

Zmíním se ještě o vandalismu, který je většinou páchan právě v partách. Jedná se o extrémní podobu agrese, kterou uvádí i ve své knize doc. Čírtková. Je totiž mnoho incidentů, kde převládá násilí, které je nepřiměřené a nelidské. Ničení a poškozování může směřovat proti živým tvorům i neživým objektům. Vandalismu se hodně věnoval P.G.Zimbardo, pokusil se vymezit znaky typické pro chování vandalů.⁴⁹ Motivem pachatelů je nuda, odreagování se, pobavit se nebo třeba jen provokovat. Pachatelé z činu nemají žádné obohacení a terčem jsou většinou předměty nebo živočichové, kteří nedělají žádné problémy, oběti jsou snadno dostupné, bezbranné a nekladou žádný odpor.⁵⁰ Veřejnost se stále ptá proč, a čím více se dívá činům, tím to pachatele vede k větší spokojenosti. Vandalové nejsou narušení jedinci, při činu přesně ví, co dělají a často bez pocitu viny.

Ve Velké Británii se v roce 2005 rozmohl tzv. „happy slapping“ neboli volně přeloženo „spokojené fackování“. Jedná se o druh šikany a spočívá v natáčení útoků na nic netušící lidi. Účelem je fyzicky napadnout člověka, je jedno jestli to je mladistvý nebo dospělý člověk, komplic agresora celý čin nahrává na mobilní telefon nebo kameru a poté video umístí na internet, např. na YouTube. Video slouží k pobavení a obětí může být opravdu kdokoli – žena při joggingu, muž na in-line bruslích nebo jen tak když budete spěchat do práce. Útok je nečekaný a zákeřný. K happy slappingu častěji dochází ve velkých městech, kde mladiství nemají dostatek možností pro trávení volného času. V Česku se zatím happy slapping naštěstí neobjevil, odoláváme již pět let, ale stále se obávám, že je to otázka času.⁵¹

---

⁴⁸ Čírtková, L. Policejní psychologie. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 174

⁴⁹ Tamtéž s. 177

⁵⁰ Tamtéž s. 177

⁵¹ Happy slapping [cit. 2008-11-15] [online].

Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>

3.3.4 Média

Pro rozvoj sociálních vztahů jsou důležité vzory, ať už přejímané z filmů, z televize, z literatury nebo i ze svého okolí. Dnešní děti rádi tráví mnoho času u televize. Jak v zábavném programu, tak i ve zpravodajství jsou ale pro větší sledovanost zařazovány dopravní nehody, vraždy, násilí, přepadení bank, atd. Pokud se bude dítě dívat v televizi na filmy s fiktivním násilím, vyvolá to v něm pocit, že „tam venku“ je to nebezpečné místo a oslabí mu citlivost na skutečné násilí. Poté nemusí odlišit realitu od fikce. Ve většině filmů, kde hlavní hrdina skáče z auta na auto, spadne z několikametrové výšky, má na sobě několik bodných ran a stále bojuje, jako by mu nic nebylo, vyvolává v dětech pocit, že takové rány nebolí a nezraňují. Pak se nemůžeme divit, že děti zkoušejí to samé jako hrdinové ve filmech a rvou se mezi sebou. „*Pozorné sledování brutálních akčních scén vzbuzuje citový prožitek a zvyšuje aktivační hladinu jedince*“⁵² Dalším negativním příkladem můžou být hry na počítači, neříkám, že všechny, ale nejvíce děti baví, zejména chlapce, různé střelčky, rvačky, závody aut a motorky. Pak se většinou stává, že mladiství „kradou“ rodičům auta a zkoušejí s ním různé triky, jako na simulátorech. Pracovnice z OSPOD mi sama potvrdila, že na našem okrese je nejvíce trestných činů, kterých se mladiství dopouštějí, kradení aut a motorek.

Shrnutí faktorů

Účelem bylo vymezit nejvlivnější faktory, které se podílejí na vzniku kriminality mládeže. Málokdy je příčinou jen jeden z nich, většinou jde o kombinaci dvou a více faktorů. Největší vliv má dle mého názoru rodina, která působí na jedince nejdříve a nejdéle, řekla bych, že i nejintenzivněji ovlivňuje jeho postoje k sobě samému. Škola je jako druhá vedle rodiny, která se velmi podílí na výchově dětí a mladistvých. Ta spíše než jeho řádný vývoj a výchovu, rozvíjí jeho rozumový vývoj. Velký vliv na děti a mladistvé mají hromadné sdělovací prostředky.

---

⁵² Čírtková, L. Policejní psychologie. 2.rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 170

4 Charakteristické rysy a formy trestné činnosti mladistvých

Mládež odlišují od dospělých určité specifické znaky a zvláštnosti v motivaci, ve způsobu páchání trestné činnosti, které je ovlivněno jejich věkem, vlastnostmi, zkušenostmi, psychickým a tělesným vývojem.⁵³ Delikventní chování není ničím neobvyklým, zejména „lehké“ delikty jsou skoro normální záležitostí u této věkové skupiny. Málokdy je takové chování postihováno a registrováno. *„Je pravděpodobné, že tato skutečnost do určité míry souvisí i s vyšší tolerancí společnosti vůči pachatelům méně závažných trestných činů z řad dětí a mládeže, neboť porušování práva je u dětí do jisté míry vnímáno jako normální, vývojově podmíněný jev.“*⁵⁴

Trestná činnost mládeže byla v osmdesátých letech celkem ustálená. Bohužel v devadesátých letech došlo k významnému vzestupu v počtu pachatelů z řad dětí a mladistvých na více než dvojnásobek. V roce 1996 bylo zaznamenáno 23 000 pachatelů mladších osmnácti let.⁵⁵

Odlišnost mezi dospělými a mladistvými pachateli je ve výběru předmětu útoku. Mladiství nejčastěji odcizují věci, které se jim líbí (většinou věci, které mají společenskou prestiž) nebo je aktuálně potřebují (např. mobilní telefony, elektronika, cigarety, alkohol,...). Odcizují také věci, které jsou pro ně pouze určitým symbolem, a samotný čin krádeže je potvrzením odvahy pachatele. Dívky se dopouštějí delikventního jednání většinou samostatně a je u nich kriminalita výrazně nižší než u chlapců.⁵⁶ Mladí pachatelé se vyznačují neúměrnou tvrdostí (znehodnocují a ničí zařízení a věci) a jednají spíše emotivně než na základě pečlivé úvahy. Impulzivnost a nedostatek zkušeností se projeví v nedokonalé přípravě nebo ve výběru nevhodných nástrojů. Velkou roli hraje také alkohol a jiné návykové látky, které snižují rozpoznávací schopnosti a zvyšují jejich agresivitu.

---

⁵³ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 269

⁵⁴ Tamtéž s. 269

⁵⁵ Hejda, J., Heřman, R. Kriminologie. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta managementu, Jihočeská univerzita v ČB, Pedagogická fakulta, 2006, s. 57

⁵⁶ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 33
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

Základní charakteristikou je skupinovost. Obvyklé party společně tráví volný čas, mají společné hodnoty. Motivem part je páčání méně i více závažné majetkové trestné činnosti, graffiti, sprejství, společné užívání alkoholu a drog nebo také rasisticky motivovaná násilná trestná činnost. Pachatelé se ve skupině svěřují s přípravou páčání trestného činu a zároveň se na ně obracejí při získávání alibi.⁵⁷

4.1 Osobnost delikventa z kriminologického pohledu

Mladistvý delikvent

Kriminální problémy začínají mezi jedenáctým a třináctým rokem věku. Do těchto let probíhá jeho vývoj bezproblémově. Pubescent bývá nezvladatelný, nehodlá respektovat právní ani sociální normy a začíná se u něj projevovat delikventní jednání například výtržnictvím, poškozováním cizích věcí aj. Většinou jde o skupinový faktor a příležitostnou kriminalitu. V období mezi osmnáctým až jedenadvacátým rokem dochází k ústupu kriminálních vzorců v jejich chování. A s obdobím dospělosti dochází k úplnému vymizení.⁵⁸

Chronický pachatel

V běžné mluvě ho nazýváme kriminálníkem, recidivistou. Tito jedinci se dostávají do kontaktu s policejními orgány nebo pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) už mezi šestým až dvanáctým rokem věku. S tím, že okolo dvanáctého roku se v jejich chování objevují docela závažné delikty. Nezabírají na ně tresty ani pochvaly, zaznamenáváme vzdorovité chování, vztek aj. Agresivní chování se stupňuje s věkem, kolem šestnáctého věku se začínají dopouštět závadového protiprávního jednání, zejména páčání majetkové či násilné kriminality. Pachatel má touhu na sebe upozornit, projevit se před svými vrstevníky, aby si získal určité postavení a uznání v kolektivu. Pokud nespáchají závažné trestné činy jako loupež, únosy nebo znásilnění, které dovedou pachatele před orgány činné v trestním řízení, zůstávají trestné činy v poli latence.⁵⁹

---

⁵⁷ Tamtéž s. 33

⁵⁸ Čáni Š. komisař na Službě kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality, problematika trestné činnosti na mládeži a mládeže v Domažlicích

⁵⁹ Čáni Š. komisař na Službě kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality, problematika trestné činnosti na mládeži a mládeže v Domažlicích

4.2 Rysy trestné činnosti mladistvých⁶⁰:

- kriminalita bývá páchána pod vlivem možných asociálních či antisociálních módních životních stylů;
- zvyšuje se agresivita s použitím brutálního násilí vůči osobám i věcem;
- trestná činnost mládeže může mít i nádech určitého druhu zábavy či soutěživosti, potřeba seberealizace, zaplňování přebytečného volného času;
- pro mladistvé pachatele je příznačné i dřívější zahájení sexuálního života a promiskuitní životní styl;
- nedostatečná plánovitost trestného činu;
- potřeba pochlubit se svými činy skupině vrstevníků;
- nedostatek životních zkušeností;
- neadekvátnost jejich jednání (neschopnost odložit uspokojení svých potřeb na pozdější dobu, nebo se některých potřeb vzdát);
- vandalismus;
- šikanování;
- nebezpečí tíhnutí k extremistickým hnutím;
- mladí lidé mají na svědomí i značnou část požárů a výbuchů;
- kriminalita je často páchána pod vlivem alkoholu a jiných toxických látek, je páchána na základě snahy o sebeprosazení, které se projevuje neuznáváním autorit, plánování podvodů, zpronevěr, bezohledným jednáním proti sociálnímu okolí;
- kriminalita mladých pachatelů nese rysy vývojového stádia mladého člověka, jednání je často revoltou proti světu dospělých;
- podílejí se na anonymních telefonátech ohlašující fiktivní situaci obecného ohrožení;
- mladí lidé se zapojují do kriminality dospělých a dostávají atraktivní předměty za svou účast na činnosti zločineckých skupin;
- mladí lidé se stávají i oběťmi „virtuální reality“, která je jim zprostředkována masmédií a počítačovými hrami;
- náhodnost místa spáchání trestného činu, použití nevhodných nástrojů či potřeb pro získání nebo ukrytí věcí pocházejících z trestné činnosti, nedokonalá konspirace a zahlazení stop.

---

⁶⁰ Hejda, J., Heřman, R. Kriminologie. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta managementu, Jihočeská univerzita v ČB, Pedagogická fakulta, 2006, s. 58-59

Za stálé kriminogenní faktory můžeme považovat⁶¹:

- negativní působení sdělovacích prostředků na mládež;
- nedostatečná výchova dětí a mládeže, pramenící i z mobility rodičů za prací;
- negativní působení závadových part;
- alkoholismus a jiné toxikománie;
- patologické hráčství;
- hazardérství, bezohledné chování a nedodržování předpisů;
- sociální kriminalita;
- lhostejnost obyvatel a anonymita pachatelů.

4.3 Typické formy trestné činnosti mladistvých:

Začnu **majetkovou trestnou činností**, která převažuje u dětí a mladistvých. Nejčastěji se dopouštějí *krádeží a poškozují cizí věci*, např. sprejerství (viz tabulka níže). Nejprve krádeže probíhají v rodině, později mimo rodinu. Objektem bývají dopravní prostředky i věci v nich uložené. Mladistvý má touhu se projet, zažít dobrodružství. Automobil po projíždce zanechává na místě, kde jim došlo palivo, anebo v horším případě končí „dobrodružství“ dopravní nehodou. Z automobilů jsou kradena autorádia, přehrávače, navigace a mnoho dalších hodnotných věcí, které neopatrní řidiči zanechávají ve svých automobilech. Podle níže uvedené tabulky můžeme vidět, že se zaměřují i na krádeže součástí motorových vozidel.⁶²

U **mravnostní kriminality** je vysoká pravděpodobnost latence. Její nejčastější typy jsou *pohlavní zneužívání a znásilnění*. Do **násilné kriminality** můžeme zařadit *loupeže, úmyslné ublížení na zdraví a vydírání*. Oběťmi se často stávají lidé, kteří se vrací v pozdních hodinách domů. Delikventi je sledují a na osamělých místech zaútočí. Nemusí to být pokaždé večer po setmění, někdy jim stačí pouze odlehlé místo, např. happy slapping. Oběťmi se mohou stát i vrstevníci delikventů, kteří jsou pod pohrůzkami nuceni vydávat drobné předměty a peněžní částky. Může se jednat o šikanu, která může přejít v těžké ublížení na zdraví nebo ve smrt oběti. Příčiny spatřuji v četném zobrazování násilí v médiích.⁶³

---

⁶¹ Vývoj trestné činnosti. Dostupný z: <http://www.policie.cz>

⁶² Čáni Š. komisař na Službě kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné kriminality, problematika trestné činnosti na mládeži a mládeže v Domažlicích

⁶³ Tamtéž

Tabulka č. 1 Přehled zmíněných vybraných spáchaných trestných činů, kterých se dopustili mladiství a děti do patnácti let v období od 1.1.2009 do 31.10.2009.⁶⁴

Název		Počet skutků nezletilí 1 – 14 let	Počet skutků mladiství 15 – 17 let
Majetkové činy	Poškození cizí věci	68	116
	Výtržnictví	42	134
	Sprejerství	174	333
	Požáry	21	22
Krádeže prosté	Krádeže kapesní	105	145
	Krádeže motorových vozidel dvoustopých	61	317
	Krádeže věcí z automobilů	73	192
	Krádeže jízdních kol	18	59
	Krádeže součástek motorových vozidel	11	64
Krádeže vloupání	do obchodů	29	171
	do bytů	49	86
Mravnostní činy	Znásilnění	13	15
	Pohlavní zneužívání	66	107
Násilné činy	Loupeže	172	358
	Úmyslné ublížení na zdraví	74	258
	Vydírání	69	84

Zdroj: Statistický přehled kriminality v období od 1.1.2009 – 31.10.2009, Policejní prezidium ČR

⁶⁴ Statistický přehled kriminality. [zpracováno 2009-11-10]. [online] Dostupný z: <http://www.policie.cz>

5 Právní aspekty

5.1 Dřívější trestně politické přístupy

Československý zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží upravil trestní odpovědnost mladistvých ve věku čtrnáct až osmnáct let a trestněprávní následky jejich činů označených názvem provinění. V roce 1948 se začalo pracovat na novém trestním zákonu. Novým trestním zákonem č. 86/1950 Sb. byl pokrokový zákon z roku 1931 k 1.8.1950 zrušen.⁶⁵

Do roku 1989 se v České republice uplatňoval spíše represivní přístup, který byl charakteristický vysokým počtem mladistvých odsouzených k trestu odnětí svobody nepodmíněně.⁶⁶ Koncem 90. let byl zaveden trest obecně prospěšných prací, možnost upuštění od potrestání s dohledem a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem.⁶⁷ Po roce 1989 vznikly dva směry, jak přetvořit trestání mládeže. Jeden byl pro komplexní reformu, která bude založená na „vytvoření samostatného systému trestního práva mládeže, včetně kategorie mladých dospělých, zřízení specializovaných orgánů činných v trestním řízení, zavedení široké škály alternativních sankcí, modifikovaných se zřetelem na specifika mládeže, v rozšíření možností odklonů v trestním řízení, zpřísnění podmínek pro uložení vazby mladistvým a v zajištění ochrany delikventního dítěte před stigmatizací v průběhu řízení.“⁶⁸ Druhý se týká snížení hranice trestní odpovědnosti a tvrdší postih pachatelů, kteří spáchali velmi závažné trestné činy.

---

⁶⁵ Jindrák, Z. Kriminalita dětí a mladistvých – její příčiny, důsledky a možnosti řešení. Brno, 2009. s. 5-6
Bakalářská práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře trestního práva. Vedoucí bakalářské práce Doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

⁶⁶ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 46
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

⁶⁷ Tamtéž s. 46

⁶⁸ Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 295

5.2 Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Než byl tento zákon přijat, právní úprava vycházela z *absolutní* trestní odpovědnosti. Jedinou podmínkou pro vznik trestní odpovědnosti bylo v době spáchání trestného činu pachatel patnáct let a byl přičetný. Nezohledňovala se jeho mravní a rozumová vyspělost. Každý jedinec je jiný a u každého probíhá vývoj jinak. S přijetím zákona o soudnictví ve věcech mládeže se vychází z *relativní* trestní odpovědnosti, to si myslím, že je významná změna. K podmínce dosažení věku patnácti let a přičetnosti se tedy ještě přihlíží k rozumové a mravní vyspělosti mladistvého, podle ustanovení § 5 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Rozumová a mravní vyspělost se posuzuje k obvyklému vývoji mladistvých.⁶⁹

Naši zákonodárci si v průběhu 90. let minulého století začali pohrávat s myšlenkou obnovy samostatné právní úpravy nad mládeží, která byla dříve zrušena (zákon č. 48/1931 Sb., o trestním soudnictví nad mládeží). K přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (dále jen ZSVM) došlo dne 25. června 2003 a nabyl účinnosti 1. ledna 2004. Při tvorbě zákona se vycházelo z Ústavy, Úmluvy o právech dítěte, kterou je Česká republika vázána a z mnoha dalších mezinárodních dokumentů a vzorů.⁷⁰

Zákon zdůrazňuje, že pokud se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství protiprávního činu, má se užít opatření, které přispěje k nápravě újmy a najít si společenské uplatnění, které odpovídá jeho schopnostem a rozumovému vývoji.⁷¹ Nový ZSVM se spíše zaměřuje na preventivní působení na mladé lidi. Usiluje o zastavení nastoupené delikventní dráhy mladého pachatele, snaží se vytvořit podmínky pro nápravu a odčinění

⁶⁹ Mráka, J. Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence. Brno, 2008. s. 26.
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

⁷⁰ Mráka, J. Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence. Brno, 2008. s. 25.
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

⁷¹ Zákon č. 218/2003 Sb. §1 odst. 2, o soudnictví ve věcech mládeže

spáchaných činů, prostřednictvím nesankční povahy a začlenění jedince do pozitivních struktur společnosti. Účelem zákona je nabídnout jedinci možnost napravit své chybné činy a zároveň mu pomoci nalézt sebe jako plnohodnotného člena lidského společenství. Zákodárce dává najevo, že věří v možnou nápravu pachatele už jen tím, že nahrazuje termín „trestný čin“ „proviněním“.⁷²

5.2.1 Opatření ukládaná mladistvým

ZSVM umožňuje mladistvým uložit tři druhy opatření, **výchovná, ochranná a trestní**.

Výchovná opatření⁷³

Usměrňují způsob života mladistvého, chrání mladistvého před škodlivými vlivy. Zajišťují a podporují jeho výchovu. Jsou nejmírnější sankcí a nemají žádný donucovací účel. Lze je uložit nejdéle na dobu tří let.

a) Dohled probačního úředníka

Spočívá v pravidelném sledování chování mladistvého provinilce v rodině a způsobu výchovného působení na něj. Kontroluje a pomáhá s vedením života v souladu se zákonem. Mladistvý má povinnost spolupracovat s Probační a mediační službou (dále jen PMS) a dostavovat se ve stanovených lhůtách.

b) Probační program

Rozumí se jím program sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutický program nebo program, který zahrnuje obecně prospěšnou činnost, vzdělávací, doškolovací, rekvalifikační nebo jiný vhodný program k rozvíjení sociálních dovedností a osobnosti mladistvého.

c) Výchovné povinnosti

Soud nebo státní zástupce mohou v přípravném řízení uložit tyto povinnosti mladistvému: bydlet s rodiči nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu, vykonat ve svém volném čase a bezplatně společensky prospěšnou činnost maximálně

---

⁷² Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 46-47
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

⁷³ Zákon č. 218/2003 Sb. § 15 - § 20, o soudnictví ve věcech mládeže

na dobu 4 hodin denně – nesmí to však narušit přípravu mladistvého na budoucí povolání, usilovat o vyrovnání s poškozeným, podrobit se léčení závislostí, podrobit se ve volném čase vhodnému programu sociálního výcviku, psychologickému poradenství, terapeutickému programu, rekvalifikačnímu programu a jiným.

d) *Výchovné omezení*

Ukládají zejména, aby: nenavštěvoval určité akce, zařízení nebo jiné pro mladistvé nevhodné prostředí, nestýkal se s určitými osobami, nezdržoval se na určitém místě, nepřechoval předměty, které by mohly soužit k páchání dalších provinění, nezneužívat návykové látky, neúčastnit se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích, neměnit bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi místo svého pobytu, bezdůvodně svoje zaměstnání § 16 odst. 3.

e) *Napomenutí s výstrahou*

Soud nebo státní zástupce v přípravném řízení vytkne mladistvému protiprávnost jeho činu a upozorní ho na konkrétní důsledky, které mu hrozí podle zákona, a to v případě, pokud by v budoucnu páchal opět trestnou činnost. Pokud je to účelné, může soud přenechat postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, škole nebo výchovnému zařízení, v němž žije. Osoba, které byl mladistvý k postihu předán je povinna informovat soud a v přípravném řízení státního zástupce.

Výchovné opatření lze uložit v průběhu řízení jen se souhlasem mladistvého, dokud není rozhodnuto ve věci samé. Souhlasu mladistvého není třeba, pokud soud uloží výchovná opatření v rozhodnutí ve věci samé.

Ochranná opatření⁷⁴

Mohou být ukládána samostatně nebo vedle trestního opatření. Účelem je kladně ovlivnit dušení, mravní a sociální vývoj mladistvého.

a) *Ochranné léčení*

Soud nařizuje léčení většinou ve dvou formách, ústavní nebo ambulantní. Může se jednat např. o psychiatrické, protialkoholní, sexuologické léčení. Cílem je abstinence, odbourat

---

⁷⁴ Zákon č. 218/2003 Sb. § 21 - § 23, o soudnictví ve věcech mládeže

závislosti na určité látce a zamezit tak páchaní trestné činnosti pod vlivem návykových látek.

b) Zabrání věci

Jde o věc, kterou bylo spácháno provinění. Vlastníkem zabrané věci se stává stát.

c) Ochranná výchova

Může se uložit, pokud není o výchovu mladistvého náležitě postaráno a nedostatek řádné výchovy nelze odstranit v jeho vlastní rodině nebo v rodině, ve které žije, nebo pokud jeho výchova byla dosud zanedbávána či v prostředí, v němž mladistvý žije, neposkytuje záruku náležité výchovy. Ochranná výchova trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle ale do dovršení osmnáctého roku mladistvého. Soud má možnost ochrannou výchovu prodloužit, pokud to vyžaduje zájem pachatele.

Trestní opatření⁷⁵

Jsou nejprísnejším druhem sankce. Za spáchání provinění může soud uložit trestní opatření jako:

a) Obecně prospěšné práce

Může soud uložit za trestný čin, resp. provinění, v maximální výměře 200 hodin, přičemž dolní hranice je 50. Spočívají v činnostech vykonávaných pro kulturní, vzdělávací, vědecké, zdravotnické, humanitární a jiné instituce. Vedle trestního opatření můžeme uložit i opatření výchovné. Mladistvý je též podroben kontrole, zda vedl po dobu výkonu trestu řádný život. Práce je zde chápána jako výchovný prvek, který má přispět k sociální a pracovní adaptaci pachatele.

b) Peněžité opatření

Peněžité opatření může soud uložit mladistvému, který je výdělečně činný nebo takovému, jehož poměry uložení tohoto opatření to umožňují. Výměra tohoto trestu se pohybuje od 1 000 Kč do 500 000 Kč. Soud stanoví denní sazby, které mohou být stanoveny v rozpětí od 100 Kč do 1 000 Kč na den. U tohoto opatření spatřuji nedostatek v peněžitém odškodnění, které mohou zaplatit rodiče. Tím si mladistvý neuvědomí dopad

---

⁷⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. § 24 - § 35, o soudnictví ve věcech mládeže

svého trestného činu, resp. provinění. Pachatel by mohl místo peněžitého odškodnění vykonat určitý rozsah práce ve prospěch poškozeného.

c) Peněžitě opatření s odkladem výkonu

Pokud si je soud jistý, že účelu trestního opatření bude dosaženo i bez výkonu mladistvého, může toto opatření uložit. Může se jednat např. o záruku nad nápravou mladistvého. Soud stanoví zkušební dobu, maximálně však na tři léta. Pokud povede mladistvý ve zkušební době řádný život a vyhoví uloženým podmínkám, vysloví se soud, že se osvědčil. Pokud tak mladistvý neučiní, dojde k vykonání peněžitého opatření.

d) Propadnutí věci

Pokud se jedná o věc, která patřila pachateli, a věc byla užita nebo určena ke spáchání trestného činu, resp. provinění. Eventuálně trestným činem získána. Vlastníkem věci se stává stát.

e) Zákaz činnosti

Může soud uložit pouze v případě, není-li to na překážku přípravě na jeho povolání. Horní hranice nesmí převyšovat pět let.

f) Vyhoštění

Soud musí přihlídnout k rodinným a osobním poměrům mladistvého a musí dbát na to, aby mladistvý nebyl vydán nebezpečí zpustnutí. Vyhoštění ukládá v rozmezí od jednoho roku do pěti let.

g) Podmíněné odsouzení

Trest odnětí svobody lze podmíněně odložit v trvání do dvou let, kdy může soud podmíněně odsouzenému uložit přiměřená omezení a povinnosti, např. léčení závislosti na návykových látkách, vhodnému programu sociálního výcviku a převýchovy nebo se zdržet hazardních her atd., nebo povinnost nahradit škodu, kterou pachatel trestným činem způsobil. Zkušební doba je od jednoho roku do tří let.

h) Odnětí svobody nepodmíněně

Je to nejtvrdší trest pro mladistvé pachatele. Soud odnětí svobody nepodmíněně ukládá pouze v případě, jestliže by s ohledem na okolnosti případu, osobu mladistvého nebo

předchozí použitá opatření uložení jiného trestního opatření nepostačuje k dosažení účelu ZSVM. Čírtková v otázkách justice pro mladistvé tvrdí, že pokud společnost pošle mladistvé do věznice pro dospělé, „zlomila nad nimi hůl“. Jestliže mladiství pachatelé pobývají ve společnosti dospělých pachatelů, stávají se z nich zločinci. Pro mladistvé se zřizuje zvláštní typ vězení, který respektuje jejich věkovou odlišnost. Výše trestu je podle ustanovení § 31 odst. 1 snížena na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Vazba je u mladistvého krajním řešením a může být nahrazena dohledem, slibem zárukou nebo umístěním mladistvého v péči důvěryhodné osoby.⁷⁶

5.2.2 Opatření ukládaná dětem do patnácti let

Úprava je obsažena v hlavě třetí ZSVM. Dopustí-li se dítě mladší patnácti let protiprávního činu, tj. činu jinak trestného, může soud uložit v souladu s ustanovením § 93 odst. 1 ZSVM, většinou na základě podkladů z pedagogicko-psychologického vyšetření tato opatření⁷⁷:

a) dohled probačního úředníka

Sleduje a kontroluje chování dítěte, snižuje možnost opakování trestné činnosti, odborné vedení a pomoc dítěti, aby v budoucnu vedlo řádný život.

b) zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče

Výchovné programy se vyznačují různou mírou zásahů do běžného života dětí. Letmo se dělí na programy ambulantní, celodenní a internátní. S vytržením dítěte z rodinného a sociálního prostředí je spojen pouze program internátní.⁷⁸

c) ochrannou výchovu

Zajišťuje prevenci, izolaci a resocializaci dítěte, které se dopustilo společensky nebezpečného činu. Soud uloží ochrannou výchovu, pokud dítě spáchalo čin, za nějž

⁷⁶ Mráka, J. Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence. Brno, 2008. s. 34
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

⁷⁷ Zákon č. 218/2003 Sb. § 89 - § 96, o soudnictví ve věcech mládeže

⁷⁸ Mráka, J. Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence. Brno, 2008. s. 35.
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a které v době spáchání trestného činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a je mladší patnácti let. Cílem je začlenit dítě zpět do rodinného a sociálního prostředí, obnovit narušené sociální vztahy a též ho směřuje k předcházení protiprávního jednání.

5.3 Věková hranice trestní odpovědnosti

V České republice činí dolní věková hranice trestní odpovědnosti 15 let. Ustanovení § 89 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže říká, že „*dítě mladší patnácti let není trestně odpovědné*“. V posledních letech, se stále častěji objevují v médiích návrhy na snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z patnácti na čtrnáct let, nebo i méně.

Zastánci snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let

Dnešní mládež dospívá dříve a kriminalita této věkové skupiny se statisticky zvyšuje. Snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let se tedy jeví jako opodstatněné. Dnešní mládež dospívá dříve a za své činy v nižším věku, než je 15 let, by měla být odpovědná. Hlavním důvodem návrhu tohoto trestního zákona, byl právě zvyšující se počet trestných činů páchaných dětmi, které ještě nedovršily patnáctý rok.⁷⁹

Zastánci poukazují na skutečnost, že v mnoha evropských zemích je hranice také stanovena níže, a to na základě dlouhodobých zkušeností. Vycházejí z kulturních, sociálních i historických tradic dané země, a proto je stanovena hranice někde nižší a někde vyšší. Když se zamyslíme nad posuzováním minimální věkové hranice trestní odpovědnosti, tak není ani tak důležité určení počátku, jako spíš povaha následných reakcí společnosti na postih delikventního jednání.

Ve státech, kde je trestní odpovědnost spojena s nízkým věkem, je delikventní chování řešeno v rámci specializované netrestní justice, kde se využívá pedagogicko-psychologických postupů. Opakem jsou státy, kde je trestní odpovědnost spojena s vyšším věkem, je trestní politika u mladistvých uplatňována podobně jako vůči dospělým pachatelům.⁸⁰

---

⁷⁹ Metodická Jana Hendrichová primární prevence PPP Domažlice

⁸⁰ Janáková, P. Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty). Brno, 2006. s. 53
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop, Ph.D.

Odpůrci snížení hranice trestní odpovědnosti na 14 let

Jiní s názorem snížení hranice zase nesouhlasí. Poukazují na to, že v posledních letech kriminalita postupně klesá. Jejich hlavním argumentem je nesouhlas se snížením věku „legálního“ pohlavního styku, které jde se snížením hranice trestní odpovědnosti ruku v ruce. Z lékařského hlediska se ve čtrnácti letech nedá říci o člověku, že by byl vyspělý a schopný reprodukce. S patnáctým rokem je též spojeno vydání občanského průkazu, nebo právo dítěte změnit si jméno a příjmení.⁸¹

Hlavní problém je nelogičnost spojení morální a sexuální vyspělosti. Tyto dvě oblasti spolu vůbec nesouvisejí, tohoto názoru je i sexuolog P. Weiss.⁸²

Hranice 15 let má aktivní mládež chránit před případným zneužíváním. Zastánci snižování hranice trestní odpovědnosti by si měli uvědomit, že děti dnes sice pohlavně dospívají dříve, ale jejich psychický, potažmo morální vývoj je pomalejší.

Děti mají dnes mnoho zážitků a zkušeností všeho druhu. Urychluje se jak vývoj fyzický, tak vývoj sexuální, ale nedaří se jim tyto funkce a možnosti řídit a ovládat. Dětský psycholog Zdeněk Matějček říká: *„Že mladá generace je tělesně zdatnější a sexuálně dříve dospívá, se dá změřit. Že by se její psychický vývoj urychlil, to už se tak lehce dokázat nedá. Sám o tom pochybuji. A jestliže se urychlil, co se to vlastně urychlilo? Znamená to, že obecně jsou děti dnes odpovědnější už v mladším věku za své jednání?“*⁸³

Podle mě je jedno zda se hranice trestní odpovědnosti sníží na 14 let nebo zůstane na 15. roku. Každé dítě je jiné a s každým se musí pracovat individuálně, někdo je rozumově vyspělý ve 13 letech někdo až v 17 letech. Nemělo by se pohlížet jen na věk, ale hlavně na rozumovou, citovou a sociální složku osobnosti. Souhlasím s názorem ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové, která chce, aby soudy měly možnost s takovým pachatelem jako je např. Kmetiněvský vrah⁸⁴ zacházet jako s trestně

⁸¹ Hendrichová, J. metodik primární prevence PPP Domažlice

⁸² Hendrichová, J. metodik primární prevence PPP Domažlice

⁸³ Matějček, Z. Výbor z díla. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005.

⁸⁴ Kmetiněvský vrah – v roce 2004 v malé obci blízko Prahy 13letý chlapec vylákal svoji spolužačku do lesa, kde ji zavraždil a poté znásilnil. Skončil v ochranné léčbě ve výchovném ústavu, kde strávil několik let a dosáhl plnoletosti. Poslední týden v lednu 2010 brány ústavu opustil s čistým trestním rejstříkem.

odpovědným, i kdyby mu bylo třeba dvanáct let. U nejzávažnějších trestných činů by nemusela být stanovena věková hranice trestné odpovědnosti.⁸⁵

5.4 Potírání kriminality mládeže

5.4.1 Policie

Činnost Policie ČR je upravena zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění novel. Ve struktuře policie pracují specialisté, kteří se zabývají problematikou trestné činnosti mládeže a na mládeži a spolupracují s OSPOD a školami. Specialisté jsou průběžně metodicky vzděláváni. Policejní činnost ve vyšetřování a konání je provázána s dalšími subjekty a institucemi, jako je OSPOD, soudy pro mládež, probační a mediační služba nebo státní zastupitelství. Policejní orgán informuje kurátora o zadržení, zatčení či vzetí mladistvého do vazby a také o zahájení trestního stíhání. Spolupráce ve vztahu k delikventním dětem je legislativně ošetřena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a ZSVM.⁸⁶

5.4.2 Státní zastupitelství

Je upraveno zákonem č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších novel. Struktura státního zastupitelství: okresní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství a Nejvyšší státní zastupitelství. Státním zástupcem je jmenován bezúhonný státní občan způsobilý k právním úkonům, dosáhl pětadvacátého roku, má vysokoškolské magisterské právnické vzdělání, složil závěrečnou zkoušku právního čekatele a souhlasí s ustanovením do funkce a s přidělením k určitému státnímu zastupitelství. Státní zástupce plní důležitou roli v přípravném řízení a ZSVM mu přiznává mnoho důležitých pravomocí, mezi které např. patří ukládání výchovných opatření v průběhu řízení.⁸⁷

⁸⁵ ČT24 Rozhovor s ministryní spravedlnosti Danielou Kovářovou na téma: U závažných zločinů by nemusela být stanovena hranice odpovědnosti. [online] [cit. 2010-01-31].

⁸⁶ Mráka, J. Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence. Brno, 2008. s. 37.

Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

⁸⁷ Mráka, J. Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence. Brno, 2008. s. 40.

Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, CSc

5.4.3 Soudy pro mládež

Soustavu obecných soudů tvoří okresní soudy, krajské soudy, vrchní soudy, Nejvyšší správní soud, Nejvyšší soud. Rozhodují ve věcech posuzování provinění mladistvých a činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let. Rozumí se jimi zvláštní senát nebo v zákonem stanovených případech předseda senátu nebo samosoudce příslušného okresního, krajského, vrchního a Nejvyššího soudu. Rozsudek vyhláší soud v hlavním líčení veřejně, za přítomnosti mladistvého.⁸⁸

5.4.5 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Jsou jimi: krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Za tyto zmíněné úřady vystupuje zaměstnanec, tzv. kurátor mládeže. Kurátor provádí šetření v rodině, ve školách, zdravotnických zařízeních, v zaměstnání nebo v prostředí, kde se dítě nebo mladistvý zdržuje. Na základě tohoto podává zprávu o dítěti, mladistvém. Jeho práva a povinnosti jsou: spolupráce s věznicemi a státním zastupitelstvím, účast na soudním projednávání případu, navrhování výchovy v náhradní rodině, navrhování ústavní a ochranné výchovy, soudu podává návrhy na předběžná opatření (např. pokud je život dítěte ohrožen nebo narušen) a v neposlední řadě podává návrhy na stanovení soudního dohledu, nařízení, napomenutí, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy, pracuje s propuštěnými dětmi a mladistvými z ústavní výchovy a realizuje preventivní programy.⁸⁹

Pracovník OSPOD se zaměřuje na: *osobní anamnézu mladistvého – věk, stupeň jeho zralosti; na rodinné poměry mladistvého včetně jeho vztahu k rodičům, stupeň vlivu rodičů na něho a vztah mezi mladistvým a jeho širší rodinou a blízkým sociálním okolím (přehled opatření realizovaných v souvislosti s výkonem sociálně právní ochrany dítěte a jejich účinnost); na záznamy o školní docházce, jeho chování a prospěchu ve škole a je-li zaměstnán i na skutečnosti významné pro posouzení jeho chování v zaměstnání.*⁹⁰

---

⁸⁸ Tamtéž s. 40, 42

⁸⁹ Tamtéž s. 36-37

⁹⁰ Tamtéž

5.4.6 Probační a mediační služba

Probační úředníci a asistenti by se měli soustředit na šetření příčin spáchání provinění vzhledem k možnosti vyřízení trestní věci pomocí alternativních způsobů řízení (podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání odstoupení od trestního stíhání) již v přípravném řízení.⁹¹ Poté se zpracovává zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého, pokud je to nezbytné k zjištění podrobnější informace pro další postup a pro uložení nejvhodnějšího opatření mladistvému.⁹² V řízení před soudem nařizuje vypracování zprávy předseda senátu (samosoudce), státní zástupce v přípravném řízení (specializovaný na věci mládeže) a vypracovává ji příslušný orgán sociálně-právní ochrany dítěte nebo také Probační a mediační služba. Pro poznání osoby mladistvého z hlediska rozumového a mravního vývoje jsou vhodná vyjádření z pedagogicko-psychologických poraden, diagnostických ústavů, eventuálně znalecké posudky znalců psychologů nebo psychiatrů se specializací na děti.⁹³

Pracovník PMS se zaměřuje na: *provedení analýzy příčin provinění (činu jinak trestného) a potřeb mladistvého včetně zhodnocení možnosti pozitivních změn chování mladistvého a rizik sociálního selhání za účelem navržení nejvhodnějších opatření; na postoj k provinění a ochotu mladistvého zajistit nápravu způsobených škod nebo odčinění dalších následků včetně jeho motivace a reálných možností odstranění následků provinění, jakož i zájmu o zprostředkování mediace. Dále na zjištění potřeb a zájmů poškozeného v souvislosti s odstraněním následků provinění, včetně jeho zájmu o zprostředkovanou mediaci; na přehled předchozích provinění a realizovaných opatření vůči mladistvému, jakož i popis jejich výkonu; na zjištění motivace mladistvého podrobit se výchovným opatřením již v průběhu trestního řízení a na doporučení případného poskytovatele vhodného a dostupného probačního programu nebo jiného vhodného programu sociálního výcviku, psychologického poradenství apod.*⁹⁴

---

⁹¹ Večerka, K. a kol. Institut pro kriminologii a sociální prevenci – Mládež v kriminologické perspektivě [online]

⁹² Zákon č. 218/2003 Sb. § 56 o soudnictví ve věcech mládeže

⁹³ Hendrichová, J. metodik primární prevence PPP Domažlice

⁹⁴ Večerka, K. a kol. Institut pro kriminologii a sociální prevenci – Mládež v kriminologické perspektivě [online]

6 Prevence

Pokud vezmeme prevenci ze všeobecného pojetí, znamená předcházení, zamezení vzniku nemoci nebo nežádoucího jevu. Dělí se na **primární**, **sekundární** a **terciární**. Prevence primární se dále dělí na **specifickou** a **nespecifickou** prevenci. Prevence je teoreticky považována za nejúčinnější a nejlevnější řešení, ale v praxi bývá kladen největší důraz na represi, menší na léčbu a péči a nejmenší na prevenci.⁹⁵

6.1 Primární prevence

Zahrnuje výchovné, vzdělávací, volnočasové, poradenské aktivity. Zaměřuje se na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže (využívání volného času, možnosti sportovního vyžití). Těžiště spočívá v rodinách, ve školách a v lokálních společenstvích.⁹⁶

6.2 Sekundární prevence

Zabývá se rizikovými jedinci a skupinami osob, u kterých je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachatelů nebo oběťmi trestné činnosti na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, dlouhodobá nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.⁹⁷

6.3 Terciární prevence

Resocializace kriminálně narušených osob (pracovní uplatnění včetně rekvalifikace, sociální a rodinné poradenství, pomoc při získávání bydlení...). *Cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.*⁹⁸

6.4 Cíl prevence

Různí se podle toho, zda jde o prevenci primární, sekundární nebo terciární. Cílem je zamezení vzniku nežádoucího jevu, ke kterému se prevence vztahuje nebo případně minimalizace tohoto jevu, pokud již nastal.⁹⁹

⁹⁵ Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. Dostupné z: www.msmt.cz [cit. 2009-11-10]

⁹⁶ Prevence kriminality mládeže. Dostupné z: www.kapezet.cz

⁹⁷ Tamtéž

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ Metodická Jana Hendrichová primární prevence PPP Domažlice

Závěr

Ze statistiky (viz příloha č. 2) můžeme vidět, že kriminalita dětí a mládeže ustupuje, ale více než polovina deliktů se mladistvým pachatelům daří před zraky okolí zatajit nebo jsou známy jen jejich vrstevníkům, kteří jsou spolupachateli nebo svědky. Statistiky jsou velice ovlivněny latencí delikventního chování mladistvých.

Děti jsou sociálně zdatnější, sebevědomější a uvědomují si více než své povinnosti svá práva. Výchova by měla jít směrem k osobní odpovědnosti, naučit dospívajícího své autonomii a vychovávat sama sebe. Dříve se s delikventními dětmi jednalo jako s dospělými, poté byly považovány za neodpovědné, a až dnes je takový názor, že jsou děti v zásadě odpovědné, ale je potřeba pozměnit způsob jejich trestání.

Orgán sociálně právní ochrany dětí mi poskytl nějaké statistiky, i když mnoho jich nebylo, což mě docela překvapilo. Získala jsem informace z Pedagogicko-psychologické poradny v Domažlicích, kde jsem byla na praxi a měla možnost vidět problémy malých dětí, z nichž se postupně stávali mladí delikventi. V rámci mé praxe jsem měla možnost nahlédnout do spisů a být u některých terapií, což mně velice pomohlo k napsání této práce.

V úvodu jsem si kladla otázku, co ovlivňuje mladistvé k páchání trestné činnosti. Jestli je to genetický faktor, výchova ze strany rodičů nebo hyperaktivita. Příčiny vzniku nejsou přesně známy, ale můžeme se domnívat, že jde o souhru vrozených dispozic a dotvářejících vlivů prostředí.

Měly by se maximálně podporovat subjekty, které zajišťují volnočasové aktivity pro mládež. Měli bychom u dětí a mladistvých posilovat právní vědomí. Dle mého názoru ani není tak důležitá minimální věková hranice trestní odpovědnosti jako spíš povaha následných reakcí společnosti na postih delikventního jednání. V ostatních státech, kde je trestní odpovědnost spojena s nízkým věkem, je delikventní chování řešeno v rámci specializované netrestní justice s využíváním pedagogicko-psychologických postupů. Oproti tomu, pokud by se snížila věková hranice, snížil by se i věk „legálního“ pohlavního styku. A rozhodně se nedá říct, že by byl člověk ve čtrnácti letech vyspělý.

Děti sice dnes pohlavně dospívají dříve, ale jejich psychický, potažmo morální vývoj je pomalejší.

Přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, přineslo pozitivní pohled na výchovné prvky v sankcionování mladistvých. Nejprísnější sankce, což je trestní opatření, je sankcí subsidiární. Nejvýraznější účel je u výchovných opatření, v rámci systému sankcí mají nahradit právě trestní opatření a mohou působit na mladistvého již v průběhu řízení. Zmíním se ještě o jedné pozitivní změně v rámci sankcí, a to možnost ukládat peněžité opatření formou denních sazeb, což mladistvému přispěje k individualizaci v sankcionování. Problém ale je, že peněžité opatření lze ukládat pouze výdělečně činnému mladistvému a vzhledem k nízkému počtu mladistvých, kteří mají pravidelný legální příjem, to oslabuje jejich využití. Zastavila bych se i nad ochrannou výchovou. Pobyt v jakémkoli výchovném zařízení znamená pro dítě výrazný zásah do jeho dosavadního způsobu života. Dochází u něj k oslabení emocionálních a sociálních vazeb. Vychovatelé nejsou pro dítě přirozenou autoritou a pro dospívající může být obtížné podřídit se jejich příkazům.

Pokud chceme preventivně působit na mládež, musíme to provádět jako komplexní proces. Zvláště by měla být rozvíjena úzká spolupráce rodičů se školami. Některým rodičům stále vadí, že jim škola zasahuje do jejich výchovných postupů. Neměli by ale odmítat sdělení školy o závadném chování jejich potomka a měli by s ním navštívit odborníky v pedagogicko-psychologických poradnách. Mohou tím vyřešit problém v jeho zárodku. Náprava dítěte by měla probíhat v jeho nejužším sociálním okolí.

Respektovat osobnost mladistvého, který uspokojuje své potřeby a zároveň je vystavován náročným životním situacím, nelze bez osobnostních předpokladů, vědomostí, dovedností, sociálních kompetencí a též tvůrčích schopností.

Seznam použité literatury

Odborná literatura:

1. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004. Počet stran 266. ISBN 80-7178-931-3
2. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2000. Počet stran 776. ISBN 71-7178-303-X
3. KOUDELKOVÁ, A., *Psychologické otázky delikvence*. 1. Vydání. Praha: Victoria Publishing, 1995. Počet stran 114. ISBN 80-7187-022-6
4. KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. Počet stran 568. ISBN 80-7179-813-4
5. LANGMEIER, J., *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 2., doplněné vydání. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1983. Počet stran 284. ISBN 80-201-0098-7
6. LISÁ, L., KŇOURKOVÁ, M. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. 1. vydání. Praha: AVICENUM, zdravotnické nakladatelství, 1986. Počet stran 276. 08-084-86
7. MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. Počet stran 445. ISBN 80-246-1056-6
8. MATĚJČEK, Z. *Dyslexie – specifické poruchy čtení*. 2. Vydání. Praha: H&H, 1993. Počet stran 270. ISBN 80-85467-56-9
9. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. Vydání. Praha: Portál, 2003. Počet stran 287. ISBN 80-7178-549-0
10. MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. Počet stran 124. ISBN 80-901424-78
11. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003. Počet stran 340. ISBN 80-7178-771-X
12. POKORNÁ, V. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 3. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2001. Počet stran 336. ISBN 80-7178-570-9
13. SEFRONTEIN, G. *Potíže dětí s učením a chováním*. 1. vydání. Praha: Portál, 1999. Počet stran 152. ISBN 80-7178-315-3
14. SEVERE, S. *Co dělat, aby se vaše děti správně chovaly*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. Počet stran 200. ISBN 80-7178-368-4

15. ŠÁMAL, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004. Počet stran 1043. ISBN 80-7179-829-0
16. TRAIN, A. *Specifické poruchy chování a pozornosti*. 1. vydání. Praha: Portál, 1997. Počet stran 158. ISBN 80-7178-131-2
17. VOJTÍK, V., MACHOVÁ, J., BŘICHÁČEK, V. *Poruchy vývoje dětí a mladistvých a jejich projevy v rodině a ve škole*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. Počet stran 148. ISBN 80-04-24650-8

Zákony a další právní normy

18. Vyhláška č. 72/2005 Sb. § 5 odst. 3 písm. e), o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
19. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věch mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
20. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte
21. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

Internetové zdroje:

22. Statistické přehledy kriminality. [Http://www.policie.cz](http://www.policie.cz) [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-582881.aspx>
23. Prevence kriminality mládeže. [Http://www.kapezet.cz](http://www.kapezet.cz) [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=155&leveMenu=0>
24. Státní organizace a neziskové organizace v Plzni. [Http://www.kapezet.cz](http://www.kapezet.cz) [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=82&leveMenu=>
25. Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009 – 2012. [cit. 2009-11-10] [Http://www.msmt.cz](http://www.msmt.cz) [online]. 2009 Dostupné z: <http://www.msmt.cz/socialni-programy/strategie-prevence-socialne-patologickych-jevu-u-deti-a>
26. Večerka, K., Holas, J., Tomášek, J., Diblíková, S., Blatníková, Š. Institut pro kriminologii a sociální prevenci *Mládež v kriminologické perspektiv*

[cit 2009-11-04] <http://www.kapezet.cz> [online]. 2009 Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/index.php?object=General&articleId=71&leveMenu=>>

27. Happy slapping [cit. 2008-11-15] [online].
Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/39/lang,czech/>

Další použité a prostudované zdroje:

28. Průšová, L. Seminář prevence sociálně patologických jevů na téma „*Trestná činnost dětí a páchaná na dětech*“ [cit. 2008-10-18]
29. Hendrichová, J. Metodik primární prevence Domažlice
30. *Katalog programů primární prevence* pro Plzeň a okolí – podklad získán od
metodičky Jany Hendrichové z PPP Domažlice
31. Hejda, J., Heřman, R. *Kriminologie*. Vysoká škola ekonomická v Praze Fakulta
managementu, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta.
2006
32. Ščerba, F. Právnická fakulta UP Olomouc *Sankcionování mladistvých* (tento
podklad získán od metodičky Jany Hendrichové z PPP Domažlice)
33. Janáková, P. *Aktuální otázky dětské delikvence (psychologické a právní aspekty)*.
Brno, 2006. Počet stran 79. Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy
Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop,
Ph.D.
34. Čechová, S. *Dětská delikvence (aktuální právní a psychologické otázky)*. Brno,
2006. Počet stran 93. Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy
Univerzity na katedře právní teorie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Martin Škop,
Ph.D.
35. Mráka, J. *Kriminalita mládeže – příčiny, postih a prevence*. Brno, 2008, s. 25.
Diplomová práce na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity na katedře právní
teorie. Vedoucí diplomové práce doc. JUDr. Josef Kuchta, SCs
36. Čáni, Š. komisař na Službě kriminální policie a vyšetřování, oddělení obecné
kriminality, problematika trestné činnosti na mládeži a mládeže v Domažlicích

Seznam zkratek

1. PMS – Probační a mediační služba
2. ZSVM – Zákon o soudnictví ve věcech mládeže
3. OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Seznam tabulek

1. Tabulka č. 1 Přehled zmíněných vybraných spáchaných trestných činů, kterých se dopustili mladiství a děti do patnácti let v období od 1.1.2009 do 31.10.2009.

Seznam příloh

1. Webové stránky státních i nestátních organizací.
2. Přehled vybraných spáchaných trestných činů celkem, kterých se dopustili mladiství a děti do patnácti let v letech 2003, 2006 a 2009.
3. Vybrané položky z Ročního výkazu o výkonu sociálně právní ochrany dětí.

Příloha č. 1 Webové stránky státních i nestátních organizací¹⁰⁰

Adaptační kurzy

- Activies 4 you (www.a4y.cz)
- Pedagogicko-psychologická poradna (www.prevence.wz.cz)
- Prázdninová škola Lipnice (www.psl.cz)

Bezpečnost

- Městská policie (www.mpplzen.cz)
- Policie ČR (www.policie.cz)

Gambling

- Pedagogicko-psychologická poradna (www.prevence.wz.cz)

Kariérové poradenství, trh práce

- Člověk v tísní (www.cvtplzen.cz)

Komunikační dovednosti

- Pedagogicko-psychologická poradna (www.prevence.wz.cz)
- Prevent (www.os-prevent.cz)
- Teen Challenge (www.tycko.cz)
- Johan (www.johancentrum.cz)

Kriminalita, trestní právo

- Informační a vzdělávací centrum Plzeň (www.ivcp.cz)
- Městská policie (www.mpplzen.cz)
- Společnost Tady a teď (www.tadyated.org)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež

- Naděje (www.nadeje.cz)
- Ponton (www.ponton.cz/mezery)

---

¹⁰⁰ Státní organizace a neziskové organizace v Plzni. Dostupné z: www.kapezet.cz

- Salesiánské středisko mládeže (www.sdbplzen.cz)
- Teen Challenge (www.tycko.cz)

Osobností a sociální výchova

- Člověk v tísní (www.cvtplzen.cz)
- Ponton (www.ponton.cz/mezery)
- Johan (www.johancentrum.cz)

Právní vědomí

- Informační a vzdělávací centrum Plzeň (www.ivcp.cz)
- Městská policie (www.mpplzen.cz)
- **lidská práva**
  - o Člověk v tísní (www.cvtplzen.cz)
  - o Městská policie (www.mpplzen.cz)
  - o Ponton (www.ponton.cz/mezery)
- **dětská práva**
  - o Fond ohrožených dětí (www.fod.cz)

Problémy ve škole

- Pedagogicko-psychologická poradna (www.prevence.wz.cz)
- Středisko výchovné péče (www.dduplzen.cz)
- **vztahy ve třídě**
  - o Centrum protidrogové prevence a terapie (www.cppt.cz)
  - o Johan (www.johancentrum.cz)
  - o Prevent (www.os-prevent.cz)
  - o Teen Challenge (www.tycko.cz)
  - o Pedagogicko-psychologická poradna (www.prevence.wz.cz)
  - o Ponton (www.ponton.cz/mezery)

Sociální vyloučení

- Člověk v tísní (www.cvtplzen.cz)
- Společnost Tady a teď (www.tadyated.org)

Příloha č. 2 Přehled vybraných spáchaných trestných činů celkem, kterých se dopustili mladiství a děti do patnácti let v letech 2003, 2006 a 2009.¹⁰¹

	2003		2006		2009	
Název	Děti 6 – 15 let	Mladiství 15 – 18 let	Děti 6 – 15 let	Mladiství 15 – 18 let	Děti 1 – 14 let	Mladiství 15 – 17 let
Násilné činy Σ	873	1 235	990	1 456	365	817
Mravnostní činy Σ	120	194	175	249	87	144
Majetkové činy Σ	2 731	6 229	4 159	5 703	971	2947
Krádeže vloupání Σ	1 027	2 323	1 572	2 049	378	1 213
Krádeže prosté Σ	1 468	3 620	2 333	3288	514	1 562
Obecná kriminalita Σ	4 422	9 270	6 467	8 900	1 786	4 933

¹⁰¹ www.mvcr.cz [on-line 2010-01-29]

Příloha č. 3 Vybrané položky z Ročního výkazu o výkonu sociálně právní ochrany dětí¹⁰²

rok	umístění dětí		klienti kurátora pro mládež		trestná činnost		rodinné zázemí	
	ústavní výchova	ochranná výchova	děti do 15 let	mladistvý	děti do 15 let	mladistvý	úplná rodina	neúplná rodina
2002	-	-	122	101	45	17	113	58
2003	-	-	99	70	44	25	77	45
2004	-	-	84	72	25	24	64	53
2005	3	-	42	89	17	20	51	39
2006	5	1	52	70	18	23	58	27
2007	11	-	54	72	12	22	49	35
2008	není statistika	není statistika	44	57	13	15	39	30

¹⁰² Statistika poskytnutá z OSPD